

Värski vaihtusopilanõ nuuri vabahusõtungist

Kae lk 2

Kultuurireis sõasuladsõ jälgi pite Aluliina

Kae lk 3

Armastus kirätüü vasta lõppi ülekullõmisõga

Kae lk 4

9 771406 1922005

Võrokeisi käsitüünäütus Talnan. Eesti käsitüü maja näütüisitarõn saa kooni 14. rehekuu pääväni nätä võrokeisi käsitüünäütüst Vana-Võromaa väekirjust. Näütüse süämes omma Rõugu kihlkunna pidolidsõ saisorõiva, nigu näid kanti 19. aastagasaa lõpupoolõ. Rõiva omma tettü muusõummõ varaitun hoiõtuisi vannu rõividõ perrä. Rahvarõividõ värmi ja kirä omma käsitüümeistride käe läbi ilostaman-ehitelemän täämbädse päävä asju: pruntsõ, kampsõ, kübärit, sukkõ, rätte, eski lapõst tettüid tekke. Umma käsitüüd omma näütüsele andnu Rosenbergi Dagmar, Viksi Heli, Einla Keiu, Tanni Lillia, Bergmanni Karille, Suvi Piia, Pedjäjä Reet, Oja Vilve, Niiliski Virve. Eesti käsitüü maja om Talna vanaliinan Pikk uulits 22. Maja ussõ omma vallalõ hummogu kümnest õdagu kellä kuvvõni (pühäpäävä viieni).

Pilt om käsitüünäütüse pidolidsõst vallalõtegemisest, miä oll 24. süküskuu pääväl.

UL

Konvõrents «list muusõum, seest gümnaasium»

Võro instituudi sügüsene tiidüskonvõrents tulõ 11. rehekuu pääväl Karilatsin ja seo om muusõummõ ja muusõumihari-

dusõ teema pääle. Konvõrentsil otsitas vastussit küsümiisile, kuimuudu võinu paigapäälise muusõum kõgõ parõmbidõ tiini umma rahvast, kogokunda ja külälisist kavvõmbast. Kaias paigapäälidse perändüse hindamist ja muusõumipedagoogikat. Ligembät teedüst konvõrend-

si kotsilõ saa Võro instituudi kodolehe päält.

Käü seto kultuuri nätäl

3. kooni 9. rehekuuni peetas seto kultuuri nädälit, kon kutsutas üles tähele pandma seto kiilt, kultuuri ja ello. Setomaa esi paigun omma opitarõ, loengu, kokkosaamisõ.

Nädäli lõpõtusõs tunnustõdas Setomaa kimmämbit tegijit ja peetas Seto kongressi.

UL

Võro Instituudi tiidüsnõvvokogo kuulutas vällä konkursi

Võro Instituudi direktri ammõdikotussõ täütmisses.

Leping tetäs 1. vahtsõaastakuust 2025 kooni 31. joulukuuni 2029.

Kandidiirmises tulõ esitä:

- kirälik avaldus;
- elolugu;
- ammõtlinõ papõr koolitusõ kotsilõ;
- muu ammõdikotussõ pääle pasmist näütävä paprõ;
- tähtsämbide tiidüstõie vai uurmisprojekte nimekiri;
- muu kandidaadi meelest tähtsä matõrjali.

Kandidaadiilt oodõtas Vana-Võromaa hääd tundmist. Kasus tulõ võro keele mõistminõ.

Paprõ tulõ esitä kõgõ ildampa **27.10.2024** kas Võro Instituudi kontorihe

Võro liinan Tarto uulits 48, tsihtnummõr 65609, vai
e-postiga aadrõssi wi@wi.ee pääle.

Lisateedüst saa telefoniga numbrõ 782 8750 päält.

Luulõraamat lumõkibõnist

KABUNA KAILE

Orava koolioppajal Säinas- ti Enel om trüküst tulnu võrokeeline luulõkogo «Lumõkibõna».

Eestikeelsit luulõtuisi kirof Ene joba keskkooli aigu. Põlva aoleht Koit tekk timä värse lugõjalõ kah tutvas, a sõs tull' pikk vaih. Ku 2012. aastal Võro instituudi iistvõtmisõl edimäst kõrda hindätiidmise avvohinda vällä anti, oll Säinasti Ene Orava põhikooli direktri. Avvohind lätski Oravilõ. «Tuu kevväi sai ma arvo, et ku olõ võrokõnõ, sõs piä inämb võro kiilt kõnõlõma. Ja naksigi võro keeleh kirota-

ma,» märgütäs tä, kuis luulõkiil vaihtustõ lätäs.

Luulõ-, ülepää kirändüse-sõpru om mi siän hulga, kõigist siski värsi vällä ei tüki. «Ma ei tiia, kuis tõisil, a ku ma võta puutri ette, et luulõtus kirota, sõs tulõ mõtõ ja kirotagi. Mõnikõrd jääs poolõlõ ja tõõnõ päiv tii edesi, a mõnikõrd saa kõrraga valmis,» seletäs Ene umma luumistüüd vallalõ. Kiä kiilt armastas, tuu jaos om kirotamisõ man põnõvust kah. Säinasti Ene ütles, et täl om õkva tahtminõ kirja panda säänsit ummamuudu sõnno ja ütlemiisi nigu «koonimaani» vai «om nigu om».

Ummi luulõtuisi iist om tä tunnustust kah tiinnü: Adamsoni Henriku murdõluulõvõistlusõl 2014. aastal sai tä

RAHMANI JANI PILT

Luulõraamadu «Lumõkibõna» autor Säinasti Ene sügüsedsen mõtsan.

edimädse kotusõ, a 2018. aastal eräpreemiä; timä luulõtuisi om ilmunu aokirän Looming. Adamsoni-preemiä võitmisõst saa timahava kümme aastakka. «Seo ja tsõõrigu sünnüpäävä ligembäle tulõk tõiva mõttõ, et võissi luulõkogo vällä anda. Taa om üts märk, et olõt olõman,» seletäs Ene.

«Lumõkibõna» luulõtusõ omma kõüdedü kodo ja latsõpõlvõga, niisama luudusõga. Sääl om süküskuiõ pümehüse pitsitüst, a ka trüüsti, et näoga kevjä poolõ saistõn saa seost siski üle. Säinasti Ene tunnistas, et tälle miildüs kevväi, viil

inämb kevjä uutminõ, ku päiv jo pikembäs nakkas minema. Elo om näüdänü, et kirotamisõs om jäl parõmb aig süküs. Kiro-taminõ avitaski täl pümehüst hindäst vällä saia. «Kuiki ma ütle hindä kotsilõ iks, et heng om helle,» pand tä uma sügüsedse tundõ sõnno sisse. «Ku edimädse lumõkibõna maaha satassõ, and tuu veidüki valgust mano ja elo om jäl illos.» Rahmani Jan, kiä tedä luulõkogo kokkosädmise man avit, lõüdse seo sõna – lumõkibõna – üte luulõtusõ seest ja kaasõ pääle tä sai.

Üts jago om kogon ka pühhi-kaartõ pääle jõudnud joul-

salmõ. «Ku lugõja tund, et naa omma nii lihtsä luulõtusõ, et egäüts võissi nii kirota, sõs tuu omgi väega häste. Tähendäs, et lugõja saa arvo, midä ma mõtlõ,» seletäs Ene. No ei tiiaiki, kas lugõja nii mõtlõs, või-olla tund hoobis, et hää om kulunuidõ salmõ kõrval mõnd vahtsõmbat pruuki.

Säinasti Ene ütles, et luulõtamisõ jaos om kõgõ tähtsämb lõüdä aigu. Viimädse aast- ta om täl siski olnu niipallo kohustuisi, et luulõtuisi om sündünü veidü. A faili omma vallalõ ja või-olla sünnüs aigupite ja jutulooming.

Uma Lehe sügüsedse jututalگو

Hää lugõja ja kirotaja! 20 aastakka om peetü Uma Lehe jutuvõistlust. A egä kirätüü om esieräline ja tähtsä, tuuperäst proovimi timahava tsipa veidemb võistõlda ja rohkõmb ütlenkuun tettüid rõõmu tunda. Kuulutami võistlusõ asõmõl vällä **Uma Lehe jututalگو!**

Ku teil om rahvalõ kõnõl-da mõni põnnõv, lustilinõ vai hallus jutt, saatkõ tuu Umalõ Lehele! Talgoliidsilõ omma ette nättü tunniskirä ja väiku avvohinna. Vällä valitas ka parõmba talgotüü ja hulk häid juttõ trükütäs 2025. aastaga joosul lehen är. Innekõkkõ oodami kirätõid, miä passisõ lehe perä-mädse küle pääle, a saata või ka eloliidsi märgotuisi.

Talگوjuttõ sordi:

1. Periselt elon juhtunu nalalinõ vai tõsinõ lugu
Lugu, miä om olnu kas nalalinõ, oppusõga, saatuslik vai

muido ummamuudu. Võinu olla periselt sündünü.

2. Lugu, midä periselt es juhtu
Mõnõ luo omma tegünü inemise pää seen: nättü onõn vai mõtlõdu edesi määndsestki juhtunust asast, kuimuudu olõs võinu olla. A lugu om jo iks olõman, kasvai kirotaja pää seen. Peräkõrd om hää lugu?

3. Vikurvänt

Mõni inemine õkva om sääne, kiä mõist egäl puul ja egä asä man määndsegi viguri tetä. Võiolla tä ei plaaniki vigurilinõ olla, a ummõhtõgi trehväs nii, et kõik, miä tä ette võtt, saa viguridsõ maigu mano. Säänd-sist vikurvändust, kuraasi täüs tegeläisist ja näidega juhtunust mi seokõrd juttõ oodamigi.

4. Kunsti pututus

Innekõkkõ tasos märgota kujo-tavast kunstist (maali, tseh-

kendüse, skulptuuri, fotokunst, uulidsakunst, installatsiooni, kihämaalingu, tätoveeringu jne). Olõ-i tähtsä, kas tego om elokutsõlidsõ vai asäarmastaja loominguga. A ku om tahtmist, või kirota ka laemban tähendüsen kunstist, miä om kirotajat sügävähe pututanu.

Teema om vällä paknu Eesti Rahvaluulõ Arhiiv.

Inne luo kirotamist lugõgõ läbi seo oppus:

Egä inemine või saata talgolõ kooni viis juttu. Jutt piät olõma kirotaja hindä luudu ja ei või olla inne mõnõn tõsõn lehen vai raamatun är trükit ega internetti üles pant. Lugu võinu olla mõistligu pikkusõga, mitte pikemb ku üts arvudi-lehekülğ (3500 tähemärki, 700 sõnna). A või ka lühembä jutu kirota.

Egä jutu mano kirotagõ kimmähe uma nimi, aadrõs ja

telehvininum-mõr! Ku tahati, et lehen trükitäs ti tõnõ (vällä-mõtõld) nimi, kirotagõ tuu suuv eräle luo lõppu.

Jutu saatmisõga and autor Umalõ Lehele õigusõ tuud lühendä, toimõnda, lehen ja internetin avalda.

Oodami juttõ nikani ku 22.11.2024. Jutu pallõmi saata e-kiräga info@umaleht.ee pääle vai postiga Uma Leht, Tarto 48, 65609 Võro liin.

Tunnissõna: jututalگو.

Terävät sulgõ!

MÄRGOTUS

Tiipikkusõ vastaossus

Aastidõ iist istõ auton, kon pääle mu olf viil üts esä uma kooli-latsõst pujaga. Sõidimi Võrolt vällä, Villändi risti mant müüdä. Poiskõnõ kai tiiviitu, üts noist olf umbõs sääne: TALLINN 248. Poiskõnõ lugi tuud silti ja ütelf: «Ei olõki tast Talnalõ pallõ maad. Talnast siiä om iks hulga pikemb maa.» Naksimi naarma, a tsipa perrä mõttõldõn ütelf esä pujalõ: «Jah, sul om tävveste õigus.»

Talna tii vastaossus (paradoks) om tõtõst tuu, et ku meil om vaia pääliinan kävvü, võtami ette ja käümi är. A ku mõnõlõ Talna inemisele kõnõlõt, et tulõ käü mu mant Võromaalt läbi, põlg tä inämbüisi tiid pikäs ja Võromaad kavvõs. Ja kuigi matõmaatilisõlt saa mõlõmba tii pikkusõ är mõõta ja üteldä, et naa omma täpsele sama pikä, om müüt võimsa ja tuud murda om rassõ.

Kolm Karula kandi ettevõtjat naist omma võtnu nõvvus pruuvi asja paranda. Kama Põim, Rätsepä Triin ja Visseli Kerti kirodi avaligu kirä, kon anni teedä, et kutsva aasta joosul Lüllemäele 12 gruppi Eesti tähtsämpi otsustajit ja noid inemiisi, kiä riigi esi paiku käekäüki mõõta saava. Näil om plaanin otsustajilõ seletä ja tutvambas tetä mi kandi olokõrda ja pakku hinnatun sõõgi-kotussõn õdagusüüki.

Looda, et seo kinä iistvõtminõ avitas tiid pääliinast siiä ja siist pääliina tsipakõõgi ütepiikkusõmbas muuta.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Tõsõ kundi otsast

Ettevõtja PINDMAA AIGAR margo-tas tan ilmaasju pääle tsipa tõsõ nuka alt, ku hariligult kaema harinu oltas.

Tammõpuu oppus

Suvõl olf mul festivalil «Aigu om!» väiku ülesastminõ, kon tahtsõ porgata, et tulõ tetä tüüd ja molõta, sis tulõ armastus.

A ku ma tuust kõnõli, sai arvu, et inne tulõ hoobis molõta, sis tüüd tetä ja sis lõpus tulõ armastus. Ku olõmi noorõ inemise ja tahami hirmsahe tüüd lahku, tähendäs tuu, et ummi inemiisi jaos ei jää aigu. Kiäki ei taha väega pikält ütsindä olla ja suurõ tüütegemise pääle kaos pere är. Ja tuu, mis sa tüütegemise iist saat, ei kaalu kimmäle üles ummiga läbisäämist. A ku säet edimäde kostussõ pääle ummi jaos olõman olõmisõ ja tüü tollõlõ perrä, um armastus kõik aig majan ja kalli su jaos olõman. Mu meelest um tuu elon kõgõ suurõmb kingitüs.

Sama festivali mõtsapääväl tulf tõnõ vahtsõnõ tiidmine vai taipaminõ viil. Käveni Jaapani luudusõmehega mõtsa piten ümbre ja kaimi puid. Jäimi üte tammõpuu man saisma ja luudusõmiis küsse: mille osa tammõossõ är umma kuiunu? Mõtlimi ja arotimi, et lihtsäle

kuiusõ är, a miis selet, et puu esi kuivatas nuu ossa är, selle et seon kasumisõ aovaihõn ei olõ täl näid inämb vaia. Nuu ossa olli tarvilidsõ sis, ku puu olf väikumb, a midä korõmbas tä kasvi, toda vähämb olf allapoolõ kuurmat vaia. Puujuurõ korjasõ maa seest rammu, a et mõtsan um suur võigõlus ellojäämise pääle, tulõ energiä tsihti sinnä, kon tedä um roh-kõmb vaia, ja är jättä säält, kon täst puu kasumisõ man inämb api ei olõ.

Ku ma perän kodu lätsi, võti uma kabinet ette ja sortsõ hulga asju ütte suurdõ pappkasti. Tundsõ, et noid asju ei olõ mullõ seon elon inämb vaia, ja mõtli, et vast kellelegi tõsõlõ um vaia. Vei tuu kraami vahtsõstpruukmistõ.

Et umma elämist rohkõmb kõrda saia, tulõ võtta julgus är visada tuu, miä sinno inämb elon edesi ei teeni. Tuujaos piät olõma aigu veidükese molõta, et noilõ asjulõ otsa kaia ja nä läbi sorti. Sis tulõ tetä veidükese ärviskamisõ tüüd. Perän tuud tunnõt pallõ suurõmbat armastust uma elämise ja ummi inemiisi vasta.

Vabahus om sääne narkootik, minkalõ om rassõ piiri ette säädi, kõnõlõmalda viil ärkiildmisest.

Õnnõmäng nimega vaihtusaasta

Seeme mu mõttin olf idonu jo aastit: jättä kodo, miis ja latsõ ni minnä kohegi... är. Noorõ iä peräst ei olõ mul viil miist ei latsi, a om vähembält kodo, kallimb ku kuld. A nuur igä ei saa jo egäle narrilõ unistusõlõ jalga taadõ panda, nii et tan ma olõ, säädüslane lats, van-nost 17 aastakka, ja järgmäde ütessä kuud olõ-i mu jalgu all terrägi kodomaa mulda.

Mineväästa suvõ lõpun haari häräl sarvist ja täütse är vaihtusopilasõs saamisõ paprõ. Et mu jaos omma tähtsämbä tujahusõ ku kainõ mõistus, sis vanõmbilõ kõnõli umast plaanist viil kuu ao peräst, ku pidi nakkama edimäidsile paprilõ allkirju andma.

Ma ei olõ kavvõst edimä-ne ja ainumanõ «ull», kiä om hindäle pää sisse võtnu, et taht minnä gümnaasiumin vaihtus-opilasõs vällämaalõ. Tuu jaos om peris organisatsioonõ luudu, et mi saanu ummi (pagõ-misõ)plaanõ vanõmbilõ tsipa viisakambalõ ette anda. Jah, nimelt ette anda, selle et masulda lõunasüüke ei olõ, a mitmõ tuhandõ eurosit pido-süüke om külh ja seo om üts näist. Kuigi märgoti pikembält panga rüüvmist, lätsi lõpus iks kergempä tiid ja korssi kõgõst summast kolmanda jao teno tugõjilõ ja stipendiümile. Perräjäänü massiva kinni mu vanõmba, luutusõn, et pandva raha plaani sisse, minkas om mu tulõvik.

Kodo om kallimb ku kuld, a mis sis, ku sul om näid kats? Nii tege opilaisivaihtus-programm YFU (Youth For Understanding) mu ja tõõsõ, ligi 70 opilast, 2024/2025. opiaasta lõpus miljonääres. Meil saa olõma maailman kats riiki ja kultuuriruumi, kon hinnäst koton tunnõmi.

Säänside programmõ populaarsus kasus egä aastak, selle et vabahus om jo narkootik, a piire säädi om seolõ rassõ, kõnõlõmalda viil ärkiildmisest. Sammamuudu pakk põnvõst tiidmine, et periselt sa ei tiia

Pikk suvi jäleki läbi

«Keväjelt murõtat, medä üü-külmä käest päästä ja medä kui-vaga valada jovvat, a suvõ lõ-pun märgutat, kohe taa kraam kõik pandas, medä pallu sai.» ütelf ildaagu üts hoolas pendre-pedäjä. Nii omgi, et aiamaa päält õks sõõgikraami saat, ku suvi läbi ütest tüküst hellät.

Hõel asi om tuuga, et keväjelt om ilm lühükeist aigu maru lämmi, marjapuhma ja uibu lätvä häitsemä, ja sis tulõ mitmal üül kõva külm. Medä sa katat vai kuis kõkõ hoiat! Ja mõtsan viil hullõmb, sinnä ju vannu palajeidega häitsmeid katma ei lähä. Nii ei olõki siihn lõunõ puul, konh võinu läm-mämb olla ku muijal, jo tõist suvõ mustikõid ega palukõid.

Kurõmari om kavalamb, taa häitse ildamb ja võtt tuu vii, mea enne augusti ja septemb-ri suurt põuda taivast alla tulf, hoolõga henele. Nii omma suun käüjeil näo naarul: marju armõdu pallu ja ilusa!

PARHOMENKO ELS RAHEL,
värski vaihtusopilano

midägi; vaihtusaasta om õnnõ-mäng. Määndses mäng lõpus kujonõs, tuust olõ-i sul aimugi. A vaihtusaasta om õnnõmängust tõistmuudu tuu poolõst, et lõpõtat kõgõ võitjana. Ütskõik, midä sa tiit vai miä sukka juh-tus, pääavvohinna – kogõmusõ ja vahtsõ tiidmise saat kimmä-le. Ja tuu perrä, kuis riigi olõt valinu, või sul kaalan rippu ka vahtsõ keele selgessaamisõ avvoraha.

Alostusõn olf mu vaihtus-aasta tsiht Lõuna-Euruupa ja viil nätäl inne lindamist olli kimmäs, et jõvva pia Itaalia palotava päävä ala. A saatu-sõl omma kõgõ uma plaani. Kats päivä inne ärsõitmist tulf kõnõ, et lind om edesi kuka-tu, selle et mullõ es lüüdä vaihtusperet. Olli teedüst per-re kotsilõ uutnu joba puul aas-tat ja seo tiidmine päästse mu silmäviil vallalõ viies pääväs. A pia kõlisl YFU mullõ vaht-sõst ja andsõ kimmä soovitusõ riiki vaihta. Es mõtlõ pikält, tei otsussõ ja valõ vahtsõs tsihtriigis Saksamaa.

No olõ tan olnu täpsele

nädäli ja või julgõlõ üteldä, et *Deutsche Qualität* olõ-i nali. Elä väikun liinakõsõn Õdagu-Saksamaal, kon maja olõs nigu «Verrevmütsükese» muinas-jutust vällä sadanu ja süü nigu aamõn kerikun egä päiv saia. Kuigi koolin opi kümmandän klassin, sis klassiseldsilidse omma must kats aastat noorõmba – Saksa koolin opitas 13 aastakka. Vihikit ei lõvvä üte-gi opilasõ koolikotist, selle et kõigil om üten kas koolist lainat vai esihindä iPad.

«Ich spreche kein Deutsch» om üts edimäidsi lausit, miä vällä purtsahta, ku kinka-gi võõraga tutvvas saa ja tälle käe anna (sakslaisilõ miildüs kättpite tervütä!). Inämbät ei saaki uuta, olõ niigi üte nädä-liga saksa kiilt rohkõmb sel-ges saanu, ku ma tennü tuud puul aastat koolin oppõn. Olõ väega õnnõlik, et otsusti seo tii ette võtta. Täambädsel aol omma kõik ussõ ja aknõ terve maailma pääle valla, lihtsäle vali ussõmulk ja – linda!

A et kavvõlõ linnada, tulõ korgõlõ tsihti.

armõdu ilusa. Ildatsõ lilli lätsi aigsõst häitsemä ja häitsi kau-gõ, nii et liblikõil kah pikemb pidu. Kibuvitsal omma edi-metse marja ammu küdsänü, a vahtsõ häitsme lätvä järest vallalõ.

Üts liinaproua hädäld ilda-aigu, et tsirgu enämb ei laula ja vahtsõ keväjeni and naid uuta. Kõnõli taalõ, et tsirgu-hääli õks om, ku elämise ümbre nii pallu vaikust, et naid sidinäid kuulõt. Kurõ ka kruugutasõ jo tükk aigu ja õdagult tege muusträstas armõdu ilusat mõtlikku häält. Ja tõnõkõrd om vaikus niisama illus kullõlda ku tsirgulaul, ku ennegi kullõma jäia taldat.

Pööripääväst saa pea paar nädälit. Mihkclipäiv, kui vana-rahva tarkusõ järgi kaali koo-ban ja naasõ tarõn pedi olõma, kah jo müüdä. Olkõ no kaalõ ja muu aiakraamiga, kui om, aga tarrõ ei taha viil jäia, tuu aig om novembrist saadik nigunii väega pikk.

NÕLVAKU KAIE

Pulga Jaani mõtõlus

Võro apteek ost kokku vannu luntõ!

Targõmba ütlivä sinnä manu viil: vai vahetas liikva vasta. Tuu tundmalda tsaaiaigsõ hambamehe vällämõtõld nali olf nii makus, et mõni nakaški usk-ma: võlss kül, a mõtlõ ku illus.

Vahepääl om Tamulast hulk vett vällä joosnu, reklaami jõud om tohutult nõsnu, a kiäki ei olõ pruuvnu tuud asja lõpuni selges kõnõlda. Ma sis proo-vi. Seo ilma aigu om moodun küssü: mis saa edesi, kohes sorteeritü prügü lõpus jõud? Noh, liikvaga ei olõ murõt, tuu auras är, ku midägi muud ei juhtu. A kohes saie nuu vana lundõ? Lambanahast, nigu stii nõud, et lääsi kasukaga kokku. Mu mõistus muud vällä ei mõt-lõ: noist keedeti suppi.

Kaemalda ammõtlikkõ jut-tõ pääle, võit kimmäle üldä, et tsaaiaigu hoiõti pallu inämb kokku ku täambä. Materjali ja asju, ka inemise hoiti umavahel parõmbalõ kokku. Ku lunte manu tagasi tulla, võit üldä, et luntun olf olõman joba parasjagu suula (edevanõmbiide higi!) ku ka suur jagu Mendelejevi tabõ-lit. Taivas tiid, pallu noid supi-süüjijid olf, a nimä omma vahe-pääl jõudsalõ paljunõnu.

Kuigimuudu määndsegi geeniviguri kaudu om lundisupi maik jõudnu näist mitu põlvkunda edesi. Kost muidu võetas jutt: «Ma lambaliha ei süü, tuul om kasukamaik man.» Meil või säänest rahvast olla üle poolõ, kiä kõnõlõs kasukamai-gust. Sääl om õnnõ väiku essä-tüs: tuu om lundimaik. Ma ei tiia üttegi peret, kon nällä aigu olõs kasuk är süüdü. Küll om kõnõlda saapataldust, a noil ei olõ kõödüst lambiidega.

Ku nüüd asja kaia tiidüsli-kult, sis om jo tõestamalda, kas lundõ (vai kasuka?) maik tulf lambast vai edevanõmbiide higist. Perämine olf ka kaht-lõmalda üts kimmäs umaaignõ toidulisand.

Müüte vasta võidõlus om üleapää rassõ asi. Ma tunnõ, et kasukamaitsõ müüdi poolda-ja nakkasõ mullõ pallu inämb miildümä, ku nä võtva umas, et innevanastõ om näide perren nällä aigu keedetü lundisuppi. Õnnõ nii olf tan põhjamaal võimalik ellu jäia, kaskalda isik külmäs nigunii är.

Kokkuvõtõs: a) ütski apteek ilmselt vannu lunte ei osta ega vaheta liikva vasta; b) tiidläse ei olõ kasukamaidsõst urnu ega timä olõmanolu kimmäs tennü; c) lahjal lambaliha kül mää-nestki kasukamaitsõt ei olõ; d) ku mõnõlõ miildüs lambapekk, tasus uuri, kas mõni timä ede-vanõmb es olõ mongol. Kõva mehe nuuki.

PULGA JAAN

Kolm sammu sõasuladsõ jälgi pääl

UGURI KADRI

Kirānik ja julgoolõgispets Koorti Erkki võtt 21. süküskuu pääväl huvilidsõ joba kolmandat kõrda handa ja vei bussitāvve rahvast sõasuladsõ Markusõ ratu pääle. Ku peris niisääne käük õks olla saa, ku tuu sõasulanõ om kirānigu hindā vällāmõtõld kujo, kiā timā kolmõn aoluulidsõn romaanin ümbre mõllās?

Edimāne samm

Misso küle all Hino järve veeren sai raamadukujo hindāle niihāste liha luiõ pääle ku rōiva sālgā. Päält Missot jäi buss saisma sändse kotussõ pääl, minkast harilik turist müüdā sõitnu. Koorti Erkki kõnõl, et timā mõttõ lätsivā liikma õkva tuusama kotussõl päält löütüist Siksälā kalmist, kon Valgu Heiki ja Lauu Silvia joba nelikümmend aastakka tagasi väega võimsa kandsi jälgi vällä kaibsõva. Hino ja Mustjärv olliva 14. aastagasa aagu üts järv, ja puulsaarõ pääl olnu kants olgi piirikaitsja. Pihkvalaisi ja ordumiihiga olf maaherrāl ehk Tartu piiskopil alailma kannu kakku ja tuu olgi Pugola mihi tüü.

No ja mille es võinu siist peri olla ka üts päalenakka ja poiskõsoohtu sõasulanõ, Markus nimi, kiā tahtnu päälikile silmä jäiä, ilma nätä ja vaindlaisilõ vallo anda?

Tõnõ samm

Siksälā välläkaibmiisist kõnõldi umal aol pallo, nii et reisiliidsi huvi lāts jo pia tollõ pääle, kuis vannust

LÕHMUSÕ ANNELI PILT

Koorti Erkki võro keele ja kultuuri omnibussi reisiseltskunnalõ aoluust ja umast loomingust kõnõlõman.

kuntõst, rōivajätüssist ja muist löüdüssist õks raamadukangõlanõ saa. Koorti Erkki sis selet, et teno tütrele, kiā olf väega kerge unõga. Esä kussof tedä üüsilde ola pääl, kõndsõ tarrõ piten ja mugu mõtõl.

Tuu tullf kah jutus, et kõgõ parõmb aig kirānigutüü jaos om linnukin vai sis, ku latsõ omma sāngu lānnü. Autor tunnisf, et niimuudu jupikaupa kirotamisõ man om hāti kah. Nime lāvävā hindāl kah tõnõkõrd segi, vai sis trehvās kõrdsin laamõndama mõni sääne tegelāne, kiā sai joba katskümend lehekülge varramba maaha lüüdü.

A ammõtnigutüü ja latsi kasvatomisõ viirde mahus külānd põhalik kirāniguammõt kah – hāä tiidmine noilõ, kiā tahtva

ossa võtta maailma edimādsest võrokeelitside romaanõ võistlusõst. Tuu jo käü!

Kolmas samm

Puul tunnikõist bussisõitu Missost Aluliina (Alüksne) olgi. Vast sõs es olõ Aluliin Markusõ jaos kah kättesaamalda kavvõl. Egāl juhul olf Erkki esi peris rahul uma kirātüü noidõ juppõga, miä Aluliinah sündü.

Arotamist olf reisiseldsiliidsist võrokõisil kah. Et mil-le kantsõn nii pallo olt juudi, mille kandsi kaovesi juvva es sännü, kohkotsil olliva aida ja tsiapaha ja kohkotsil sõariistu hoiti. Ja ku piknigukorvi valla-lõ lüüdi, sai egäüts ummi ratu pite edesi mõtõlda.

Näütüses tuu pääle, et Võromaa om jo ilmadu ao piirimaa

olnu, koh esi rahvidõ kau-ba ja mõõga kokko saava. Ja et Võromaa (vai Pugola vai Siksälā) rahvas om tõistmuudu inemiisi, kiili, rōividõ ja sõariistuga jo ilmadu ammu kokko trehvānū, tõnõkõrd midāgi opnu vai üle võtnu ja hindā hāās är pruuksnu.

Mõnõ jaos olf piknik ja bussisõit tollõ jaos hāä, et sai umma televoni panda sõna «Siksälā» vai midāgi säänest, ja otsi teedüst mano ummi tiidmismulkõ täütüses. Siksälā rōivalõüdüsside perrā om El-lami Haldi kogonistõ vahtsõ hammõ tennü ja tuu kotsilõ Villāndi kultuurikoolin tiidüstiügi kaitsnu.

Ei olõ tuugi võimalda, et mõni nakaš mārgotama, et luumistüüd saa külh muu elo veerest tetä. Ku

vaia, saava suurõ asā kah katõkolmõ tunni viisi tettüs.

Olff noid kah, kiā Koorti Erkki asatundmisõst pruuvsõva perāmāst võtta ja kūssevā täāmbādse päävä julgoolõgi kotsilõ. A tuud juttu olf joba peris tõistmuudu tunnõ kul-lõlda, ku mõistsõt umaaigsõt ja täāmbāst saisu kõrvuusi kaia. Ehitedi, rünnāti ja kaitsiti kantsõ sis ja tetās tuudsamma täāmbādsel pääväl kah.

Ahjāa, Markusõ triloogia tõlkmist ei olõ viil plaani võetu, filmi pääle kah viil ei mõtõlda. A määneki osa Koorti Erkki raamatist om peris läbi müüdü, nii et mis muud ku raamadukokko minek.

Suur teno võro keele ja kultuuri omnibussi kõrraldajilõ. Kohe sõs kevājā mindās?

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimi periolõmisõst ja tähendüsest.

Mürk

Seol nimel om Eestin 390 kandjat. Nimi panti 14 mõisan Liivimaal ja nellān mõisan Eestimaa kubõrmangun.

Võrumaal panti priinimi Mürk säitsmen mõisan. Kanepi Erästvere Magari külān panti seo joba 1809. aastagal, 1826. aastagas olf nimi levinü ka Piigandilõ. Vanan-Antslan (Urvastõ) olli nime saaja Pārsimāe talust. Kaagjärve mõisan (Karula) olli nā Mürgi külāst, külāle alussõ pandnu Mürgi veski nimi olf olõman 18. aastagasaa lõpun, a viil varõmb – 1723 – eli *Mürcke Paltzer* mitte

kavvõn Karula mõisa keskosan. Saru mõisan (Harglõ) panti Mürk Uskuna talun. Vana-Roosa mõisan (Rõugõ) panti Mürk Mõtstagalt peri ütsikulõ noorõlõ mehele. Täāmbāne Mürgi nimi näütüses Krabil ja Perājārvel om sõske peri Vanast-Antslast, kost nimekandja edimāl Viitinā mõisālõ vällä rāndsivā. Pindi mõisan panti Mürk Rusima külān, Orava mõisan Tabinilt peri mehele Kahkva külān.

Mulgimaal panti Mürk Laatre ja Vana-Kariste mõisan. Sangastõn panti Mürk Vaalu ja Pringi mõisan, lisas keriklikult viil Keeni mõisan, perrele, kiā

hingelugõmisõn om priinimega *Hindrikson*. Tartu-Maarja Vorbusõ mõisa Rāhni talun nime saanu Jüri Mürk liiku edesi Päidlā mõisālõ (Otempāā). Huvitav om timā lisanimi, kirja pant vahtsõn elukotussõn: *Luitseppa Jüri*. Sõna *luitsepp* vai *lütsepp* tähend tuudaigu 'lukksepp, väikeisi asju sepp'.

Sõna mürk päämane tähendüs 19. aastagasaa Lõuna- ja Kesk-Eestin ollegi 'terās', mitte 'kihvt'. Illus näide tulõ vällä Vana-Põltsamaa mõisa Paduvere külā Teras taludõn pantuist nimmist *Terras*, *Mürk* ja *Tael* (keriguraamatun *Taal*). Viimāne om saksa lainsõna, miä tähendās kah 'terās'. Kõikilõ kolmõlõ perrele tahetigi panda sama tähendüsega nime.

Sõna *mürk* inemise kottalõ om tähendānū ka 'kõva, kangõ, pikkā kasvu, vähādse jutuga, vihanõ'. Rahvaluulõn om levinü *miis ku mürgütüikk*, miä tähendās õigõt, kõvva, mehelikku miist.

Nimme Mürk panti mõnõ kõrra ka Virumaal. Sāäl võisõ olla päämane tähendüs 'kihvt', nii nigu om eesti kirjakeele *mürk* ja soomõ *myrkky* tähendüs.

Nimme Mürk panti ka 1921. aastagal Petserimaal, kolm kõrda. Eestistāmisel muudõti nimes Mürk Villāndi mõisa nimi Mādamürk, katsiknimi Oinas-Mürk, lisas viil Bersin, Möller, Rothberg ja Sklave.

SAARÕ EVAR

Kümme koto

Pensionār URMI AILI tulõtas miilde, määndse omma nuu paiga, kon tā elānū ja midā kodos nimetānū om.

Kuvvõs kodo

Mino kuvvõs kodo vai nii-üteldä koopõratiivkortõr sai ostõtus perrāmāssuga Tartohe Pikāle uulitsālõ Anne kanali vasta. Nii et ütest kuurordist tõistõ, ku tsukõluskotust silmān pitā.

Kanali veeren olf pallo pikki paneelmājo, a ka kats väikeist katõ sektsiooniga mājja, mil-lest mi māja olf kanalipuulnõ. Loosiga saimi kortõri tõõsõ kõrra pääle keset mājja.

Edimāst kõrda olf mul sis kah vahtsõnõ kolmõ tarõga kortõr kivist mājan! Päämine, et kortõr olf lāmmi. Egäüts sai hindāle uma tarõ. Kül latsil olf hāä miil esihindā tarõ ja kõigi mugavuiis üle. Es piä ināmb välān vetsun käümā ja liinasannan kõigiga ütēn olõma. Tuul aol olli vannitarõ kõik vanniga. Kõgõ suurõmb mõnu ollegi vannin lāmmā vii sehen ligonõminõ, esierānis pääle välān külmehtāmist.

Siin olli jäl muu murrõ. Naabrimāja olf nii lāhkül, et võisõt tõnõtõsõl aknõst sisese kaia. Ku tullf õdak, pidi iks paksõmba aknõrõiva ette tõmbama.

Kodo man lätsivā noorõ kastani edimāst kõrda hāitsmihe.

Kanal olf üle tii ja nigu aigu olf ja ilm lubasi, kävemi viin tsuklõman ja päivā võtman. Ku eelmisen koton olf ujula man õdagus vaikus ja rahu, sis kanali veeren olf iks niipallo keskliin, et tan õdagu viil elo naaški käümā. Kül larmati vii veeren, kül māja iin puio all moro pääl.

Kõgõ hullõmba olli kakõlusõ. Mitu kõrda sai esiki politsei kutsutus.

Koton sai kah vaikus ja rahu otsa. Latsõ olli jo suurõmbin klassõn ja meil naks näide sõbra külān käümā. Vaihõtpääl, ku õdagu tüült kodo tulli, olf meil mõnikõrd koton külān kümme last.

URMI AILI

Imā lugu

Mul om väega hāä miil, et mul ummõtõgi nii pallu mutsu oll, et ütskõrd 1965. aastal, ku Rõugõlõ sünnükodu tulli, reportõrimaki pääle uma imā Tootseni Hilda (1911–1989) jutu võtsõ.

Nüüd om hāä latsilõ ja latsõlatsilõ kullõlda anda. Paku tükükeisi imā jutust Uma Lehe lugõjilõ kah lukõ.

TOOTSENI TOIVO

3. Tulõvadsõga tutvassaaminõ

Jaani esä olf mu imāle sugulanõ, tädipoig. Nā elli Ristemāel, olli sääl koolitiinjā. Jaani esä olf viil ka rāndkaupmiis. Tā ostsõ nahku ja hobõsõhandu ja harjassid, vasta andsõ niiti ja nõklu ja maiguainit ja egāsugust muud värki. Nāil olf sääl maad kah. Elājit muiduki peeti kah.

Mi elli tuukõrd Krabil Jānese-mõtsan, meil hobõst es olõ. Ja sõs tuu Jaani esä tullf ütskõrd mi poolõ ja kūsse, kas mi ei taha hobõst osta, täl om müvvā. Mamma ütēl, et tahassi kül, a meil ei olõ õkva nii pallu rahha.

«Oh, müü ei ma kallilt, mi vana sugulasõ, ma anna võlgu kah!» Ja olgi niiviisi, et ostimi tuu hobõsõ.

Ma tulli lihāvõttõ aigu koolivaheaolõ. Imā ütēl, et piās nüüd hobõsõvõla är viimā. A tuu olf suurvii aig. Sāäl olf üts oja, kon olf kõgõ hirmsa suurvēsi – mamma es julgu ütsindā minnā, kaubõl, et tulku ma kah ütēn. Ütli, et ma joht ei taha minnā, Krabin om pidu. Imā ütēl, et sääl Ristemāel om kah nigunii mõni pidu. Mis ma sõs olli, katsõtõistkümnene, kesk-kooli kolmandan klassin kāve.

Lātsimi sõs Ristemāele ja sääl olliki kõik noorõ kotun: Jaan ja Selma ja Roosi, Meinhard kah. Noil muiduki hāä miil, et ma tulli. Nā ütli imāle, et ei lasõki täāmbā Hildat kodu, et mi lāāmi kõik pittu! Mamma es julgu ütsindā üle oja minnā, Jaan sõs lāts ja saatsõ mamma üle oja ja lubasi mu järgmādsel pääväl hobõsõga är tuvva.

Ni ma sõs jäigi sinnā pidulõ. Jaan pidi mõnõ päävä perāst sõavāteenistüste minemā. Timāl olf tuukõrd üts pruut kah. Vanõmb tütrik, Jaani vana es kannata tuud Juulid silmāotsangi. Ollimi sääl pidul ja tandsõmi, Jaan tandsõ õks minuga ja uma pruudiga kah ja... Mi tulli sõs Roosi ja Salmega är, a Jaan lāts tuud Juulid kodu saatma. Mullõ tettigi asõ Jaani sāngu, et ega tā sõs üüses ināmb kodu ei tulõ, väeteenistüste minek, kül jääs pruudi poolõ. A es lāā vast tunni aigugi, ku Jaan olf kotun!

No ma olli järgmādsē päävä kah sääl. Koristimi klassiruumõ, tuukõrd pūhiti luudõga. Ja tuud igāvāst lumõsõta, mis mi sääl teimi!

Noh, Jaan sai sõavāest puhkusõlõ ja pidi mullõ küllā tulõma. A olf inne vana pruudi puult läbi lānnü. Olf viina kah võtnu ja pruudikõnõ olf kõik mu kirā Jaani kāest är kobistanu. Saatsõ nuu ütē tutvaga mullõ ja kāsksē tā peigmiis rahulõ jättā! No mis mul – ega meil muud es olõ, ku õnnõ kirotimi. Tuukõrd Jaan es julgugi mu puult läbi tulla. Sõs ma kiruti tälle, et ei massa mullõ ināmb kiruta. Ni mi ollimi mitu kuud vihadsõ – niikavva ku tā sõavāest tagasi tullf.

Lugu lātt edesi.

Kuis ma aastit vakka olli

RAUDKATSI ENE

Latsöst saani olõ ma tõtõ ja õigust takan aanu. Ku keski hättä jäi, olli iks avitaman.

Olõ tennü kooliaost kirä-tõid: sainaleht, kirändi ja muu. Mu edimäne kirätüü Sädeme lehte olf tuust, kuis mi kooli Tõnis tikkõga mängse. Tuu jutt ilmu «Naaskli» rubriigin ja ma sai pääle tuud tõrõlda. Et olõ umalõ koolilõ häpü tennü ja võlssi kirotanu, selle et palamist jo es olõki.

Ku suurõmbas sai, tei juubõlikutsit, pulmalehti, kokkosaamiisi välklehti, siist ilmast lännüile kaastundõtekste ja muud. Iks kiroti raadiolõ ja rajoonilehte.

A üle kõgõ olli mullõ armsa pilalaulu. Tuu mu kraavi aigi. 1970. aastal naksi Väimelän ümbre liikma ropu pilalaulu direktsooni kotsilõ, suuri tähtiga kirja pantu. Ma es mõista arvatagi, et olõ kõrraga kahtlusõ all.

Ütel pääväl anti mu tüüandjalõ käsk, et ma uma ilosa käekiräga lääsi sõakomissariaati toimikit täütmä. Ku sinnä jõudsõ, vahtsõva minno ohvitseriprovvu. Mõtli, et kaesõ ilosit rõivit mu sällän. A nimä joba tiidsevä, et olli kutsutu käekiräproovi andmisõ peräst.

Õigõ klappõrjaht lätõ valla sis, ku ussõ ette tulf Willis ja säält tulf miis, kiä üteli, et julgõolõgi osakund tahtvat mukka juttu aia. Mul tükse edimält naar pääle. Nika ma nalla vissi, ku olf kabinetti sisse minegi aig. Säält anti mullõ üts lorilaul ette ja lasti tuu ümbre kiroti. Kiroti ja näi, et mitu suurt tähte ollicki nigu mu kirotõdu. A tuu kõik tegi mullõ õks viil nalla.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Är hiitü ja vihatsõs sai ma sis, ku naati näütämä mu ummi kirätõid ja küsüti, kelle ria naa omma. Minno lei tuu rivist vällä: sai arvu, et mu takan om nuhitu ja kokko kořatu kutsit, kirju, pulmalehti ja kõkkõ säänest. Säält olf egäsugust teksti, kutsidõ pääle es panõ ma autori nimme. Mitmõ asa kotsilõ arvati, et om usutekst, näütüses üts Nurme Minni luulõtus olf sääne.

Sis üteldi viil, et nä tiidvä, et ma naid lorilaulõ kitnõ olõ. Ütli vasta, et tempo om näil hää, kuigi sisu ropp.

«Mis tempo?» küsüti.

«Noh, nigu «Kalõvipoiga» loessi,» kosti ma vasta ja loi pääst ette eeposõst pikä jupi. Tuu olf viga. Ammõtnik lätõ näost peris sinitses.

Mu solgutaminõ kestse pikä aigu ja ku mu miis ei olõs minno usknu, olõs ma kõgõ tuu pääle hinnäst järvemutta är uputanu. A tä usksõ.

Ku lõpus teedä anti, et ma ei olõ iks noid lorilaulõ kirotanu, es mõista ma tuust rõõmu tunda. Olli nii kivistünü, et es kiroti paar aastakümnet inämb kohegi ritagi. Tüü peräst tulf kül tetä teemaõdakit ja noidõ man tulf kirätõid ette, a mu süämen olf iks valu: kuis saadi mu, rõõmsamiilse inemise sällä takan noid kirjapantuid asju kokko kořada?

Vahtsõst naksi kirotama sis, ku 2000. aastal aokiri Elukiri ilmuma naas. Sinnä saadi ummi mälestüisikiltõ Tarto haigõmajast. Tuust pääle ma

nigu virgu, võtsõ julgusõ kokko ja naksi vahtsõst elämä. No om tulnu aig, ku ma sukugi vakka olla ei saa. Inne, ku taa Feisspukk tulf, kiroti Maalehte piibujuttõ ja saadi aokirjulõ mälehtüisi, ku määnegi elolinõ teemä olf. Ja sis naksi käümä kirändüsmuusõumin, kon minno arvati kirotajidõ tsõõri. Saami kõrra kuun kokko ja arotami, määndse teemä kotsilõ inemiisi juttõ võinu küssü. Üts sääne teemä olf üleminevä aasta »Muusika minu elus«, kohe ma kiroti lorilaulõst. Om väega hää, ku om paik, kon hoolitas mälehtüisist.

No ja viil taa Uma Leht. Seo lehe ilmumisõ päiv om mu jaos ku pidopäiv!

Kõrragõ kiäki röögät: «Lännü!»

Joosimi trepi manu. Koolnu kährik olf jalga lasknu! Otsõmi ümbretsõõri kõik katusõ läbi.

Lännü mis lännü! Kae kos saimi nõnanipsu!

AIDMA HELE

maaha määndsegi käkerüse: kaekõ mu sõasaaki!

Tuu asi olf hoobis elläi. Taksiirsemi pikält ja lõudsemi, et om nilõnu, pallä hannaga kährik. Koolnu kährik! Pahandimi Sultaniga ja halõtsimi vaest mõtsaeläjät. Lõpus lätõtsimi otsma lapjut, kindit, sängülinna, kotust, kohe kährik maaha matta.

Otsi' tast sõnaräbästigust üles neo' sõna'.

Perräjäänüist tähist saat teedä' üte puu vilä nime.

et, haavaleht, kanarik, katai, kuus, kõiv, lepp, lumõmari, lõhmus, pai, palohk, pedästü, petäi, pihlõmari, põrknas, tamm, tammõtõhva', tsirel, vaher, vai, vavvõrnaoss

M	M	A	T	I	R	A	M	Õ	L	H	I	P
V	H	V	A	V	V	Õ	R	N	A	O	S	S
I	I	A	A'	V	H	Õ	T	Õ	M	M	A	T
Õ	R	P	A	L	P	E	D	Ä	S	T	Ü	K
K	A	Õ	P	V	E	L	Õ	H	M	U	S	A
R	M	R	A	K	A	R	I	Ä	T	E	P	N
E	Õ	K	L	A	P	L	I	K	U	U	S	A
H	M	N	O	T	P	I	E	S	V	A	I	R
A	U	A	H	A	E	A	P	H	T	Ä	H	I
V	L	S	K	I	L	P	K	M	T	Ä	S	K

Parm tsuskas

Nalapidiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst

Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Keeleopmisõ rassõ alustus

Täämbädsõ pääväni kõnõldas iks vahel, et muukeelitsil om koolin rassõ eesti kiilt oppi. Tuupääle tulõ miilde, kuis umal aol vinne kiilt opma naati.

Päält sõta säeti sisse kõrd, et egäüts pidi vinne kiilt tiidmä. Kooliaasta naas pääle ja tuuga ütlen vinne keele tunni kah. A oppajit es olõ kostki võtta, nii panti vinne keele oppajas üts minevä aasta keskkooli lõpõtanu tütrik.

Tuu värski oppaja alost numbridõ oppamist. Kirot tahvli pääle numbri 1, 2, 3, 4, 5 ja lugi sis: rass, tva, trii, tsõõre, pätt. Latsõ pidi noid sõnnu perrä ütlemä.

Mõnõl püüdlikumbal lätõ perräütlemine peris häste. A

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Asju vahtsõst-pruukminõ

Ma kuuli raadiost, et inemise ostva poodist veidemb asju, selle et kõik om kallis. Kallis muidoki om, a tõsõlt puult pantas kõik aig inemiisile süäme pääle, et mi tarvitanu veidemb asju. Om jo häste, ku veidemb ostõtas – sõs raisatas kah veidemb.

A ku saapa läävä katski, piät kimmähe vahtsõ ostma, jala tohe ei külmä saia. Kuiki hää kangsepp mõist tõnõkõrd viil terve talvõ saapilõ armoaigu anda. Vai ku püksünõps inämb kinni ei küünü, sõs tulõ kah vahtsit pükse vaia. Parõmb om,

olf noid kah, kel nii häste es lää. Kõgõ väikumb poiskõnõ, kiä r-tähte üteldä es mõista, lugi nii: ass, tva, tii... Sis jätt üte vahelõ, selle et tuu olf üleearvo pikk sõna ja sis lõpus «pätt». A kõgõ suurõmb poiskõnõ, kiä olf ülekasunu vai istma jäänü, üteli egä kõrd, ku oppaja nummõr viie mano jõudsõ ja timä suust «pätt» vällä tulf, umaette vasta: «Esi olõt!»

Või jo küssü, kas säändsest keeleopmisõst ka midägi vällä tulf. No mis tä es tulõ? Vinne kiilt naas hirmsa pallõ vaia minemä ja tuu saiva lõpus pia kõik selges. Ka noist koolilatsist saiva kõrraligu ammõdiinemise. Ja oppaja, kiä umma tüüello suurõ vaivaga alost – timäst sai ildampa kogoni teeneline oppaja.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.